

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

48

**НАУКОВО-
МЕТОДИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

Матеріали конференції

*Розвиток методологічних основ
вищої освіти в ОНАХТ*

ОДЕСА 2017

Матеріали друкуються відповідно до рішення 48-ї науково-методичної конференції ОНАХТ “Розвиток методологічних основ вищої освіти в ОНАХТ”, яка проходила 12–13 квітня 2017 року.

Склад редакції: Єгоров Б.В., д-р техн. наук, професор,
Трішин Ф.А., канд. техн. наук, доцент,
Мардар М.Р., д-р техн. наук, професор,
Кананихіна О.М., канд. техн. наук, доцент,
Мураховський В.Г., канд. фіз.-мат. наук, доцент,
Волков В.Е., д-р техн. наук, професор,
Корнієнко Ю.К., канд. фіз.-мат. наук, доцент,
Радіонова О.В., канд. техн. наук, доцент,
Купріна Н.М., канд. екон. наук, доцент,
Хобін В.А., д-р техн. наук, професор,
Васильєв С.В., методист

ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИНИКНЕННЯ КОЗАЦТВА НА СЕМІНАРАХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

С. Є. Польова, С. С. Польовий

Проблема виникнення українського козацтва досі дискусійна у наукових колах, і, як показав досвід, викликає труднощі при її вивченні у студентів. На думку прихильників поширеної версії, селяни, втікаючи від феодальної експлуатації, в середині XVI століття заснували особливу організацію – «козацтво». Ця точка зору, сформована в радянські часи, закріпилась в радянські часи в суспільній свідомості десятиріччями шкільного викладання і досі домінує в уявленні населення України. На подолання цього стереотипу спрощеного розуміння складних історичних процесів мають бути спрямованими зусилля викладача. Методика вивчення теми виходить з історико-хронологічного та порівняльного підходів, які викликають зацікавленість у студентів. Як показав досвід, краще за все працює метод «круглого столу» в формі дискусії. Тема «Виникнення козацтва» містить великий обсяг інформації, в результаті дискусії можуть бути досягнуті такі цілі, як збір і впорядкування інформації, пошук альтернатив, їх теоретична інтерпретація і методологічне обґрунтування. Під час дискусії студенти можуть або доповнювати один одного, або протистояти один одному. У першому випадку проявляються риси діалогу, а в другому дискусія набуває характеру спору. В ході обговорення теми в дискусії присутні обидва ці елементи, так як першорядне значення має факт зіставлення різних думок з одного питання. Важливо не виходити за межі теми, забезпечити широке залучення в розмову якомога більшої кількості студентів, а краще - всіх; Потрібно не залишати без уваги жодного невірного судження, але не давати відразу ж правильну відповідь; до цього слід підключати студентів, своєчасно організовуючи їх критичну оцінку, стежити за тим, щоб об'єктом критики було думка, а не учасник, який висловив його. Важливим в цій темі є порівняння різних точок зору,

Правильна організація «круглого столу» в формі дискусії проходить три стадії розвитку: орієнтація, оцінка і консолідація. На першій стадії студенти адаптуються до проблеми і один до одного, тобто в цей час виробляється певна установка на рішення поставленої проблеми. Спочатку розглядається ряд версій походження козацтва – хозарська, чорно-клобуцька, черкаська, татарська, автохтонна, болохівська, бродницька, уходницька, захисна, соціальна. Друга стадія - стадія оцінки - зазвичай передбачає оперативно проводити аналіз висловлених ідей, думок, позицій, пропозицій перед тим, як переходити до наступного витка дискусії. Такий аналіз, попередні висновки або резюме доцільно робити через певні інтервали (кожні 10-15 хвилин), підводячи при цьому проміжні підсумки. Підведення проміжних підсумків дуже корисно доручати студентам, пропонуючи їм тимчасову роль ведучого. Як правило, в своїх висновках більшість студентів схиляється до соціальної теорії як домінуючої над іншими.

Третя стадія - стадія рефлексії - передбачає вироблення певних єдиних або компромісних думок, позицій, рішень. На цьому етапі здійснюється контролююча функція заняття. Завдання, які повинен вирішити викладач, можна сформулювати наступним чином: проаналізувати і оцінити проведену дискусію, підвести підсумки, результати. Для цього треба порівняти сформульовану на початку дискусії мету з отриманими результатами, зробити висновки, винести рішення, оцінити результати, виявити їх позитивні і негативні сторони. допомогти учасникам дискусії прийти до узгодженого думку, чого можна досягти шляхом уважного вислуховування різних тлумачень, пошуку загальних тенденцій для прийняття рішень. Тут висловлюється думка, що жодна з цих теорій не може самостійно пояснити всю складність та подовженість у часі формування козацтва, оскільки кожна з них базується на якомусь одному чиннику із економічної, етнічної чи соціальної сфер. Далі увага спрямовується на деякі аспекти козацького культурного комплексу, які перегукуються з праїндоевропейською традицією, вперше зафіксованою в Ригведі. За допомогою викладача аналізуються генетичні корені таких елементів українського козацтва, як «оселедець», червона китайка, бойовий пояс, козак-характерник. Так, велику роль у формуванні національної свідомості українців відіграло кобзарство. Його головна функція – прославлення козацького війська, виховання молоді, збереження традицій. Своїм корінням воно сягає арійських гімнів Ригведи. Арії вважали, що сила вождя і війська залежить від священних гімнів, які складали й виконували поети-брахмани. Гроші, що давалися кобзарям за виконання дум, були для них не платнею, а винагородою. Зацікавлення викликає ще один стійкий елемент архаїчної військової культури індоєвропейських народів – це образ воїна-вовка, про що свідчать археологічні, історичні та фольклорні джерела. Далі приймається групове рішення спільно з учасниками. При цьому слід підкреслити важливість різноманітних позицій і підходів, робиться акцент на тому, що поява того чи іншого історичного явища зумовлена сумарною дією багатьох чинників. В заключному слові підвести групу до конструктивних висновків, які мають пізнавальне і практичне значення. Важливо домогтися почуття задоволення у більшості учасників, тобто подякувати всім студентам за активну роботу, виділити тих, хто допоміг у вирішенні проблеми. Таким чином, на основі вивчення і порівняння джерел і фактів студенти мають всі підстави зробити самостійний висновок про те, що козацтво має глибоке історичне коріння, яке сягає праїндоевропейських часів.